

**АНАЛІЗ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ ПРОТИДІЇ КРИМІНАЛЬНИМ
ПРАВОПОРУШЕННЯМ ПРОТИ ВЛАСНОСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ****ANALYSIS OF FOREIGN EXPERIENCE IN COMBATING CRIMINAL OFFENSES
AGAINST PROPERTY IN MARTIAL STATE CONDITIONS**

У статті розглядаються ключові засади та підходи до організації протидії кримінальним правопорушенням проти власності в умовах воєнного стану на основі аналізу досвіду окремих зарубіжних держав. У фокусі дослідження — адаптивність національних систем кримінальної юстиції до надзвичайних обставин, пов'язаних із війною, збройною агресією або масштабними внутрішніми конфліктами. У воєнний час порушення прав власності набуває нових форм — мародерство, захоплення приватного чи державного майна, розкрадання гуманітарної допомоги, грабунки на звільнених територіях, зловживання повноваженнями щодо розподілу ресурсів. У статті детально проаналізовано, як провідні держави адаптують кримінальне законодавство, систему розслідування та інституційну координацію для реагування на подібні виклики. Автор акцентує увагу на таких ключових засадах зарубіжного досвіду: нормативно-правова адаптація – запровадження спеціальних складів злочинів проти власності в умовах воєнного стану або надзвичайної ситуації; міжвідомча координація – створення оперативних центрів спільного реагування поліції, армії, прокуратури та органів місцевого самоврядування (приклад Великої Британії та Ізраїлю); фіксація та документування злочинів на територіях, охоплених бойовими діями – впровадження мобільних груп слідчих та цифрових платформ для фіксації фактів правопорушень (Німеччина); запобігання привласненню державного майна та гуманітарної допомоги – жорсткий контроль за логістикою, обліком та розподілом матеріальних цінностей, як це реалізовано в Ізраїлі; залучення збройних сил до охорони власності – участь армії у патрулюванні та охороні стратегічних об'єктів, складів та інфраструктури в умовах бойових дій (практика Франції та США); суспільний моніторинг та контроль – створення механізмів інформування громадськості про ризики, а також гарячих ліній та платформ для повідомлення про злочини. У висновках наведено пропозиції щодо можливості імплементації окремих положень зарубіжного досвіду в Україні, яка перебуває в стані воєнної агресії. Зокрема, пропонується посилити нормативно-правовий захист об'єктів інфраструктури, удосконалити механізми фіксації злочинів у прифронтових районах, розширити повноваження правоохоронних органів у частині контролю за розподілом ресурсів та залучити військові підрозділи до охорони майна в зонах ризику.

Ключові слова: зарубіжний досвід, нормативно-правові засади, правоохоронні органи, кримінальні правопорушення, власність, виявлення, розслідування, протидія.

The article examines the key principles and approaches to organizing the fight against criminal offenses against property in martial law based on an analysis of the experience

of individual foreign states. The focus of the study is the adaptability of national criminal justice systems to extraordinary circumstances associated with war, armed aggression, or large-scale internal conflicts. In wartime, the violation of property rights takes on new forms – looting, seizure of private or state property, theft of humanitarian aid, looting in liberated territories, abuse of authority over the distribution of resources. The article analyzes in detail how leading states adapt criminal legislation, the investigation system, and institutional coordination to respond to such challenges. The author focuses on the following key principles of foreign experience: regulatory adaptation – the introduction of special sections for crimes against property in conditions of martial law or an emergency; interdepartmental coordination - the creation of operational centers for joint response of the police, army, prosecutor's office and local government bodies (the example of Great Britain and Israel); recording and documenting crimes in areas covered by hostilities - the introduction of mobile investigative groups and digital platforms for recording facts of offenses (Germany); preventing the appropriation of state property and humanitarian aid – strict control over logistics, accounting and distribution of material assets, as implemented in Israel; involving the armed forces in property protection – the participation of the army in patrolling and protecting strategic objects, warehouses and infrastructure in conditions of hostilities (the practice of France and the USA); public monitoring and control – creating mechanisms to inform the public about risks, as well as hotlines and platforms for reporting crimes. The conclusions provide suggestions on the possibility of implementing certain provisions of foreign experience in Ukraine, which is in a state of military aggression. In particular, it is proposed to strengthen the regulatory and legal protection of infrastructure facilities, improve the mechanisms for recording crimes in front-line areas, expand the powers of law enforcement agencies in terms of controlling the distribution of resources, and involve military units in protecting property in risk zones.

Key words: *foreign experience, regulatory and legal framework, law enforcement agencies, criminal offenses, property, detection, investigation, counteraction.*

Актуальність теми. Розпочата 24 лютого 2022 року збройна агресія російської федерації проти України призвела не тільки до тимчасової анексії й окупації окремих територій і регіонів країни, руйнувань, значних економічних, екологічних і людських втрат, але й суттєвого ускладнення криміногенної ситуації та, як наслідок, стрімкого зростання рівня окремих видів злочинності [1, с. 26-27]. Нині на тлі російської агресії та в умовах воєнного стану правова система держави продовжує функціонувати, зокрема органи правопорядку здійснюють розслідування кримінальних правопорушень. Мова йде не стільки про ті випадки, які мали місце до запровадження такого стану, а про нові – воєнні злочини, злочини проти власності, вчинені “мародерами”, диверсії, державні зради тощо [2; 3]. Відповідно вивчення зарубіжного досвіду допоможе створити дієву систему протидії кримінальним правопорушенням проти власності в умовах воєнного стану, яка може сприяти зменшенню злочинності у край складний період в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивчення зарубіжного досвіду протидії окремим видам кримінальних правопорушень проти власності присвятили дослідження такі науковці, як Т.В. Барановська, О.Ю.Бусол, О.М. Гумін, М.О. Думчиков, І.В. Каріх, В.В. Крижна, А.С. Кузьменко, М.В. Мартишко, О.І. Миргородський, С.О. Павленко, М.В. Рібун, В.Г. Севрук, О.В. Собкович, Л.М. Томаневич, І.М. Чайка, К.П. Шевчишина тощо.

Мета статті полягає у аналізі досвіду окремих держав щодо протидії кримінальним правопорушенням проти власності та визначення на його основі ефективних шляхів щодо запровадження в Україні.

Виклад основного матеріалу. Вивчаючи іноземний досвід і здійснюючи конструктивний аналіз підходів різних держав до питання протидії злочинам, що вчиняються організованими групами і злочинними організаціями, варто констатувати, що у світі за останні десятиліття змінилися підходи, які визначали природу і сутність цього явища, а також концепція правоохоронних органів щодо протидії організованій злочинності [4]. Отже, використання кращого зарубіжного досвіду правоохоронні органи повинні застосовувати лише в контексті існуючої системи права, з огляду на певні правові принципи, традиції, правову культуру та правосвідомість громадян [5].

У Чеській Республіці кримінальні правопорушення проти власності визначені в Кримінальному кодексі Чеської Республіки (закон № 40/2009 Sb.), переважно у Главі IV – “Trestné činy

proti majetku" (Злочини проти майна). Ці правопорушення охоплюють широкий спектр посягань на матеріальні цінності фізичних і юридичних осіб.

Ціла низка кримінальних правопорушень проти економічної системи міститься у Главі V. Кримінальні правопорушення проти власності Особливої частини Кримінального кодексу Чеської Республіки, зокрема, в статтях (§§ 205–232) 209, 210, 211, 212, 213, 216, 217, 218, 222, 223, 224, 225, 226, 227 [6; 7].

Кримінальне законодавство Чехії у сфері майнових правопорушень чітко структуроване та охоплює як традиційні злочини проти власності (крадіжка, шахрайство), так і сучасні форми економічної шкоди (страхове шахрайство, зловживання при кредитуванні). Особливістю є докладна деталізація кожного складу злочину та залежність відповідальності від розміру завданої шкоди. Законодавства Чехії та України мають схожі основи у визначенні правопорушень проти власності, проте чеська система відзначається вищим ступенем деталізації окремих форм шахрайства (наприклад, кредитного чи страхового). Українське законодавство, своєю чергою, використовує ширші категорії злочинів, що іноді ускладнює точну кваліфікацію, але забезпечує гнучкість у судовій практиці.

Правоохоронна система Чеської Республіки у сфері протидії злочинам проти власності функціонує на засадах системної взаємодії між поліцією, прокуратурою та спеціалізованими службами, з чітким розподілом повноважень.

Основні правоохоронний орган Чехії, що здійснюють протидію майновим злочинам є поліція Чеської Республіки (Policie České republiky – PČR) – це центральний орган охорони правопорядку, який має повноваження щодо виявлення, припинення та розслідування кримінальних правопорушень, зокрема проти власності. Ключові підрозділи: 1) кримінальна поліція та слідча служба (Kriminalní policie a vyšetřovací služba); 2) управління боротьби з організованою злочинністю (NCOZ – Národní centrála proti organizovanému zločinu).

Кримінальний кодекс Швейцарії в розділі злочинні дії проти власності містить ст. 144 КК, яка передбачає відповідальність за умисне знищення чи пошкодження майна. У основному складі цього злочину передбачено пошкодження чи знищення майна іншої особи, яка має право власності на нього і майно стає непридатним для використання. Швейцарський законодавець також не передбачає мінімальні розміри шкоди спричинені внаслідок пошкодження чи знищення майна. Такі дії караються позбавленням волі на строк до трьох років або штрафом. Кваліфікуючими ознаками злочину є: пошкодження майна під час масових зборів; заподіяння великої шкоди. За ці дії передбачено покарання у виді позбавлення волі на строк до п'яти років або штраф (ч. 2, 3 ст. 144 КК) [8; 9].

Кримінальним кодексом Швейцарії передбачено відповідальність за кібершпиунство, яке вчинене з корисною метою. Так, відповідно до статті 143 кримінальному покаранню зазнає той, хто з метою власного незаконного збагачення чи збагачення іншої небуває для себе чи іншої особи дані, зібрані чи передані електронним чи іншим подібним способом. Крім цього, статтю 147 встановлено кримінальну відповідальність за шахрайське зловживання із установкою для обробки даних. Глава 9 кримінального закону Швеції присвячена шахрайству. Згідно зі статтею 1 особа, яка шляхом надання неправильної або неповної інформації, або внесення змін до програми чи звітності, або будь-якими іншими способами незаконно впливає на результат автоматичної обробки інформації або будь-якої іншої подібної автоматичної обробки, яка тягне вигоду для особи, яка вчинила злочин, і збитки для будь-якої іншої особи, має бути засуджена за скоєння шахрайства і така ж покарання [10].

Основні правоохоронні органи Швейцарії, що розслідують злочини проти власності: 1. Кантональні поліцейські управління (Kantonspolizei) (Основна ланка правоохоронної системи. Кожен із 26 кантонів має власну поліцію, яка: веде оперативну діяльність, досудове розслідування майнових злочинів (крадіжка, шахрайство, грабіж, зловживання); проводить обшуки, арешти, допити, вилучення доказів; тісно співпрацює з кантональними прокуратурами); 2. Федеральна кримінальна поліція (Bundeskriminalpolizei – БКА) (входить до складу Федерального відомства поліції – fedpol); 3. Кантональні прокуратури (Staatsanwaltschaft / Ministère public); 4. Федеральна прокуратура (Bundesanwaltschaft); 5. Служба фінансової розвідки Швейцарії (MROS – Meldestelle für Geldwäscherei).

Швейцарія робить особливий акцент на розслідуванні шахрайств, пов'язаних із фінансовими установами, а також на прозорості походження активів, що пов'язано з її глобальною роллю у банківській сфері.

У Ізраїлі протидія та розслідування кримінальних правопорушень проти власності (крадіжки, шахрайства, грабежів, розбоїв, зловживань, пошкодження майна тощо) здійснюється

насамперед силами Національної поліції Ізраїлю за підтримки прокуратури, спеціалізованих підрозділів та у співпраці з фінансовими структурами.

У такій ситуації, та в умовах науково-технічного прогресу, оновлення законодавства й правозастосовної практики, техніко-криміналістичне забезпечення розслідування кримінальних правопорушень в діяльності слідчих та експертних підрозділів набуває особливого значення потребує комплексності дослідження, у тому числі, з урахуванням досвіду зарубіжних країн, який завдяки інноваціям у боротьбі зі злочинністю поступово відходить від традиційних (консервативних) способів та методів виявлення, збору й фіксації слідів кримінальних правопорушень, а обстановка в якій вже більше ніж півстоліття працюють правоохоронні органи Ізраїлю, досить близька до тієї, що склалась сьогодні у зв'язку зі збройною військовою агресією проти України [1, с.27].

Одним з перших етапів використання криміналістичних даних у розвідувальних цілях у поліції Ізраїлю було застосування автоматичної системи ідентифікації відбитків пальців (AFIS) для розкриття серійних кримінальних правопорушень проти власності (квартирних крадіжок). Було виявлено взаємозв'язок між нерозкритими кримінальними правопорушеннями, учиненими протягом року за допомогою виявлення прихованих відбитків пальців і долонь рук від одного й того ж джерела, відбитки, залишені на місцях кримінальних правопорушень, були пов'язані з більш ніж 20 випадками. Дані, зібрані на основі ідентифікації AFIS, показали, що йдеться про одну й ту саму людину. На основі отриманих даних був проведений аналіз поведінки злочинця, і він був затриманий на місці вчинення кримінального правопорушення під час спроби «злому» квартири [11; 1, с. 27].

Основні правоохоронні органи Ізраїлю, що протидіють майновим злочинам: 1) поліція Ізраїлю – центральний правоохоронний орган, підпорядкований Міністерству національної безпеки Ізраїлю. Має загальнонаціональну юрисдикцію. Основні функції: розслідування всіх кримінальних злочинів проти власності; затримання, допит, обшук, вилучення; профілактика майнових злочинів. Структура: підрозділи кримінальних розслідувань – розслідують крадіжки, шахрайства, зломи, грабежі; економічні підрозділи (Financial Crimes Units) – спеціалізуються на шахрайстві, фінансових махінаціях, відмиванні коштів; Національна кримінальна розвідувальна одиниця (Lahav 433) – бореться з організованою злочинністю, в т.ч. злочинами проти власності, якщо вони мають транснаціональний або груповий характер; 2. Прокуратура Ізраїлю, що здійснює процесуальне керівництво у кримінальних провадженнях; 3. Управління з протидії відмиванню коштів та фінансовому шахрайству.

Основні кримінальні правопорушення проти власності в Грузії (згідно з ККГ): ст. 177 «Крадіжка», ст. 178 «Грабіж», ст. 179 «Розбій», ст. 180 «Шахрайство», ст. 181 «Привласнення або розтрата», ст. 182 «Заподіяння майнової шкоди шляхом обману або зловживання довірою», ст. 183 «Самоуправство», ст. 184 «Знищення або пошкодження майна», ст. 185 «Незаконне заволодіння автотранспортом без мети крадіжки», ст. 186 «Придбання або збут майна, здобутого злочинним шляхом».

У розділі XXV «Злочини проти власності» КК Грузії в ч. 1 ст. 187 «Пошкодження чи знищення речі» передбачено відповідальність за пошкодження або знищення чужої речі, що спричинило значну шкоду, – карається штрафом чи суспільно корисною працею на строк від ста до ста вісімдесяти годин, або виправними роботами на строк до одного року, або домашнім арештом на строк від шести місяців до двох років, або позбавленням волі на строк від одного до трьох років. Кваліфікуючими ознаками злочину є діяння, передбачене ч. 1 ст. 187 КК Грузії вчинене шляхом підпалу, вибуху чи іншим загальнонебезпечним способом неодноразово, яке карається позбавленням волі на строк від трьох до п'яти років з обмеженням прав (ч. 2 ст. 187 КК Грузії). Особливо кваліфікуючими ознаками є дії передбачені ч. 2 цієї статті, які спричинили необережне заподіяння: смерті людині чи інші тяжкі наслідки (караються позбавленням волі на строк від шести до десяти років з обмеженням прав, пов'язаних з зброєю, чи такої); смерті двом чи більше людям (караються позбавленням волі на строк від дев'яти до дванадцяти років з обмеженням прав, пов'язаних з зброєю, чи такої) [12; 9].

Основним правоохоронним органом Грузії, що протидіє майновим злочинам є Міністерство внутрішніх справ Грузії. Основні структурні підрозділи: а) Департамент кримінальної поліції, щонає спеціалізовані відділи, зокрема: Управління боротьби з майновими злочинами; Відділи з аналізу та кримінального розшуку. б) Територіальні поліцейські управління.

Правоохоронна система Грузії демонструє високий рівень ефективності в боротьбі з правопорушеннями проти власності, що є наслідком рішучих інституційних реформ, цифровізації процесів та акценту на прозорість. Україна має потенціал запозичити ці позитивні практики та

адаптувати їх до власних умов, що сприятиме посиленню правопорядку та довіри громадян до поліції.

У Латвії протидію та розслідування кримінальних правопорушень проти власності здійснюють кілька ключових правоохоронних органів, кожен із яких має свою сферу компетенції. Правова система Латвії є частиною континентальної (романо-германської) правової традиції, а діяльність правоохоронців координується відповідно до положень Кримінального закону Латвійської Республіки та Кримінально-процесуального закону.

У КК Латвійської Республіки – це діяння виділяється серед злочинів проти власності (ст.ст. 177, 178, 180 та 181, гл. XVIII Особливої частини). Страхове шахрайство за КК Латвійської Республіки може бути двох видів: умисне знищення, пошкодження або приховування свого майна з метою отримання страхової суми (карається позбавленням волі на строк до двох років або арештом, або примусовими роботами, або грошовим штрафом); і примус або вмовляння іншої особи знищити, пошкодити або приховати застраховане майно, або інше вплив з тією ж метою, вчинене власником майна, з метою отримання страхової суми (покарання - позбавлення волі на строк до трьох років або арешт, або грошовий штраф). При цьому покарання за обидва види страхового шахрайства відповідно збільшується до позбавлення волі і на строк до шести років або підвищеного грошового штрафу (ст. 178) [13; 14].

Стосовно правоохоронної системи Латвійської Республіки то відповідно до ст. 1 Закону про поліцію Латвійської Республіки поліція – це озброєні воєнізовані державні та місцеві поліцейські, чий обов'язок полягає в захисті життя, здоров'я, прав і свобод громадян, власності, інтересів суспільства і держави від злочинних та інших протиправних погроз. Завданнями латвійської поліції є забезпечення індивідуальної та громадської безпеки, запобігання кримінальним злочинам та іншим правопорушенням, розкриття злочинів, розшук осіб, які вчинили кримінальні злочини, надання допомоги установам та приватним особам щодо захисту своїх прав [15, с. 197]. До структури поліції входить державна поліція, поліція безпеки, муніципальна поліція та поліція порту. При цьому, державна поліція і поліція безпеки в межах своєї компетенції виконують свої обов'язки на території Латвійській республіки, муніципальна поліція, на відповідній адміністративній території, а портова поліція на територію портів. [15, с. 197].

У Литві протидію та розслідування кримінальних правопорушень проти власності здійснюють декілька правоохоронних органів, що діють у межах загальноєвропейської моделі правоохоронної системи. Основними суб'єктами є Поліція Литовської Республіки, Спеціальні підрозділи кримінальної розвідки, Фінансова служба та Прокуратура, яка здійснює процесуальний нагляд і керівництво.

Згідно з Кримінальним кодексом Литовської Республіки до майнових злочинів відносяться кримінальні правопорушення, що посягають на право власності, майнову безпеку, економічну стабільність і пов'язані з незаконним заволодінням, пошкодженням чи використанням майна. У КК Литовської Республіки шахрайство віднесено до групи злочинів та кримінальних проступків проти власності, майнових прав та інтересів (ст.ст. 182 і 186, гл. XXVIII) [16; 14]. Майнові злочини у КК Литви поділяються на: злочини проти власності (крадіжка, шахрайство, грабїж, розбій тощо); злочини у сфері економіки та управління майном (привласнення, розтрата, відмивання коштів); злочини проти майнової безпеки (вимагання, знищення майна, незаконне використання ресурсів).

У Фінляндії протидію та розслідування кримінальних правопорушень проти власності здійснюють низка правоохоронних органів, які функціонують у межах чіткої системи розподілу повноважень. Основу цієї системи складають Поліція Фінляндії, Центральна кримінальна поліція, а також Митна служба та Прикордонна охорона — у випадках, коли злочини мають транскордонний або організований характер.

Відповідно до I розділу фінського Закону «Про поліцію» 1966 р., основні завдання поліції Фінляндії полягають в охороні Конституції та суспільного устрою, підтримці порядку та безпеки. Реалізуючи їх, поліція здійснює превентивні заходи щодо правопорушень та забезпечує судове переслідування злочинців, дотримання законів, постанов та розпоряджень центральних, регіональних та місцевих влад, охороняє права та свободи громадян, власність, надає допомогу населенню в екстремальних ситуаціях [17].

Пенітенціарний кодекс Естонської Республіки класифікує шахрайство як винні діяння проти майна загалом (ст.ст. 209–213, підрозділ 1, розд. 2 гл. 13 «Винні діяння проти майна»). Предметом шахрайських діянь можуть бути: 1) чуже майно та право на майно, а також власне майно винного у випадку страхового шахрайства – КК Латвійської Республіки; 2) чуже майно,

право на майно та відповідні обов'язкові платежі – КК Литовської Республіки; 3) майнова вигода, пільги, інвестиції та страхова винагорода. Крім цього, естонський законодавець, можливо, мав на увазі значну кількість потерпілих від шахрайства в окремій нормативній конструкції «шляхом звернення до громадськості» (ч. 2 ст. 209 ПК Естонської Республіки) [18; 14].

Особливості формування кримінального законодавства Угорщини лежить в площині специфіки романо-германської правової сім'ї. Сучасне кримінальне законодавство Угорщини представлено Кримінальним Кодексом від 2012 р.. У розділі 36. Порушення проти власності містяться положення, що регулюють кримінальну відповідальність за: шахрайство (стаття 373); економічне шахрайство (стаття 374); шахрайство в інформаційній системі (стаття 375); незаконне привласнення коштів (стаття 376); лихварство (стаття 381) [19; 7].

КК Республіки Молдова було прийнято 18 квітня 2002, а у червні 2003 р.

цей законодавчий акт набрав чинності. Глава VI Особливої частини КК Республіки Молдова має назву «Злочини проти власності» та складається з дев'ятнадцяти статей (ст.ст. 186-1995). Як і в КК України, в КК Республіки Молдова кримінальна відповідальність за шахрайство передбачена ст. 190 даного законодавчого акта. Наразі дана норма складається з шести частин. У ч. 1 ст. 190 КК Республіки Молдова зазначається наступне: «Шахрайство, тобто викрадення майна іншої особи шляхом зловживання довірою, введення в оману або залишення в омані, карається штрафом у розмірі від 550 до 1000 умовних одиниць, або неоплачуваною працею на користь суспільства на строк від 120 до 240 годин, або позбавленням волі на строк до 3 років» [20; 21].

Основні майнові злочини за Кримінальним кодексом Греції: 1. Крадіжка (372-379), 2. Грабіж (380-382), 3. Шахрайство (386-388), 4. Привласнення (390-391), 5. Знищення або пошкодження майна (381), 6. Вимагання (385), 7. Легалізація (відмивання) майна, здобутого злочинним шляхом (386А), 8. Незаконне використання чужого майна.

Згідно зі статтею 386 Кримінального кодексу Греції, шахрайство визначається як збагачення себе або третьої особи шляхом свідомого представлення неправдивих фактів за правдиві або шляхом незаконного приховування або замовчування правдивих фактів і схилення іншої особи до дії чи бездіяльності з метою заподіяння матеріальної шкоди [22].

У Греції основним правоохоронним органом, що здійснює протидію та розслідування кримінальних правопорушень проти власності, є: поліція, яка має спеціалізовані підрозділи кримінальної поліції, які займаються розслідуванням крадіжок, грабежів, шахрайств, розбій тощо.

Ефективною є система організаційно-правових механізмів протидії ОЗ в Італії, адже для вирішення цього питання взаємодіють державні установи та громадські організації. Парламент створив Генеральну Раду з боротьби з організованою злочинністю, поряд з якою засновані окружні управління із боротьби з ОЗ та мафією, а також – Державне управління з боротьби з мафією. Завдання зазначеного органу такі: розробка стратегій боротьби з ОЗ; раціоналізація ресурсів, що виділені для боротьби з ОЗ, прийняття відповідних директив, які спрямовані на усунення недоліків чи неефективних дій. Варто зазначити, що Італія є однією з країн, що відмовляється визнавати необхідність розсуду у розслідуванні. Крім того, «у складі Генеральної прокуратури Італії створено оперативно-слідче управління з боротьби з організованою злочинністю та мафією» [23; 24].

Італія є країною, що має «надзвичайне законодавство» та велику кількість нормативно-правових актів, що спрямовані на боротьбу з ОЗ. А зазначені вище державні органи формують єдину систему протидії ОЗ в Італії. Кожні 6 міс. міністр внутрішніх справ перед парламентом звітує про проведену роботу та кожного року доповідає про результат вирішення проблем, які пов'язані з ОЗ. Як бачимо, найбільш успішною країною у цій сфері є Італія. У цій країні для протидії ОЗ створено надзвичайне законодавство, яке містить норми що є жорсткими щодо боротьби із мафіозними організаціями [24].

Доволі цікавим з точки зору диференціації кримінальної відповідальності є деталізація видів комп'ютерного шахрайства в Італії [25]. Згідно зі статтею 640-ter Кримінального кодексу Італії (злочин комп'ютерного шахрайства), особа, яка отримує для себе чи інших несправедливу вигоду або завдає шкоди іншим людям, змінюючи будь-яким чином роботу комп'ютерної системи або втручаючись у будьякий спосіб без права на дані, інформацію або програми, що містяться в комп'ютері, караються позбавленням волі на строк від шести місяців до трьох років і штрафом у розмірі від 51 євро до 1032 євро. Покарання передбачає позбавлення волі на строк від одного до п'яти років і штраф від 309 до 1549 євро, якщо правопорушення вчинено оператором системи. Злочин карається за заявою потерпілого, якщо немає однієї з обставин, що обтяжують покарання. Згідно зі статтею 640 quinquies особа, відповідальна за послуги сертифікації електронного

підпису, яка з метою отримання нечесної вигоди або заподіяння шкоди іншим особам порушує зобов'язання, покладені законом щодо видачі кваліфікованого сертифіката, має бути покарана. позбавленням волі на строк до трьох років і штрафом від 51 до 1032 євро. Особа вчиняє злочин шахрайства, коли вона шляхом хитрощів або обману та введення когось в оману здобуває собі або іншим неправомірну вигоду на шкоду іншим особам (ст. 640 КК) [26; 22].

Шахрайство в галузі туристичних послуг відповідно до КК Італії є різновидом звичайного шахрайства, яке вважається правопорушенням проти власності. У випадку шахрайства злочинець використовує хитрощі або обманює потерпілого. До специфічних форм цього кримінального правопорушення належать: шахрайство з державними коштами, комп'ютерне шахрайство, страхове шахрайство, обман недієздатних осіб, а також шахрайство в сфері еміграції. Кваліфікація цього правопорушення може залежати від таких обставин, як вчинення шахрайства на шкоду державі або державним установам, а також від використання страху потерпілого перед уявною загрозою або хибного переконання, що він зобов'язаний виконати вимоги органів влади. [27, с. 155-156; 28].

Кримінальний кодекс Іспанії, ухвалений 1995 р. і який набрав чинності з 24 травня 1996 р., у розділі Злочини проти власності та соціально-економічного порядку містить главу IV під назвою «Про обманне присвоєння чужого майна». У трьох відділах цієї глави сформульовано склади шахрайства, необґрунтованого присвоєння та незаконного обману, пов'язаного з електрикою та іншими елементами [29; 30].

Стосовно іспанського досвіду кримінальноправового забезпечення запобігання шахрайству, то термін «шахрайство» стосується обману, спричиненого особою, працівником або організацією з метою особистої вигоди в національному чи міжнародному масштабі. Як правило, така шахрайська діяльність використовується для отримання переваги над конкурентом або отримання незаконного прибутку. Отже, злочинець отримує вигоду від протиправних дій, тоді як інші залучені сторони зазнають шкоди. Прикладом може бути, якби працівник вкрав гроші з реєстру компанії, оскільки працівник отримав би вигоду від отримання додаткового капіталу за рахунок компанії [31]. Є три ключові принципи, на яких ґрунтується шахрайство за іспанським законодавством: 1) можливість – означає обставини, які дозволяють здійснити шахрайство. Це єдиний із трьох компонентів, над яким компанія здійснює повний контроль. Однак саме цей контроль або його відсутність дозволяє здійснювати шахрайство. Наприклад, слабкий внутрішній контроль, такий як поганий моніторинг обов'язків, може створити можливості для шахрайства; 2) стимул – це відноситься до мислення працівника щодо вчинення шахрайства. Прикладом можуть бути особисті стимули людини, такі як бажання заробити більше грошей, щоб оплатити рахунки або фінансувати залежність від азартних ігор; 3) раціоналізація – це стосується самовиправдання особи для вчинення шахрайства. Прикладом може бути особа, яка злопам'ятно ставиться до свого керівника і вважає, що він повинен отримати відплату [31; 32].

Основні кримінальні правопорушення проти власності в Грузії (згідно з ККГ): ст. 177 «Крадіжка», ст. 178 «Грабіж», ст. 179 «Розбій», ст. 180 «Шахрайство», ст. 181 «Привласнення або розтрата», ст. 182 «Заподіяння майнової шкоди шляхом обману або зловживання довірою», ст. 183 «Самоуправство», ст. 184 «Знищення або пошкодження майна», ст. 185 «Незаконне заволодіння автотранспортом без мети крадіжки», ст. 186 «Придбання або збут майна, здобутого злочинним шляхом».

У розділі XXV «Злочини проти власності» КК Грузії в ч. 1 ст. 187 «Пошкодження чи знищення речі» передбачено відповідальність за пошкодження або знищення чужої речі, що спричинило значну шкоду, – карається штрафом чи суспільно корисною працею на строк від ста до ста вісімдесяти годин, або виправними роботами на строк до одного року, або домашнім арештом на строк від шести місяців до двох років, або позбавленням волі на строк від одного до трьох років. Кваліфікуючими ознаками є діяння, передбачене ч. 1 ст. 187 КК Грузії вчинене шляхом підпалу, вибуху чи іншим загальнонебезпечним способом неодноразово, яке карається позбавленням волі на строк від трьох до п'яти років з обмеженням прав (ч. 2 ст. 187 КК Грузії). Особливо кваліфікуючими ознаками є дії передбачені ч. 2 цієї статті, які спричинили необережне заподіяння: смерті людині чи інші тяжкі наслідки (караються позбавленням волі на строк від шести до десяти років з обмеженням прав, пов'язаних з зброєю, чи такої); смерті двом чи більше людям (караються позбавленням волі на строк від дев'яти до дванадцяти років з обмеженням прав, пов'язаних з зброєю, чи такої) [33; 9].

Основним правоохоронним органом Грузії, що протидіє майновим злочинам є Міністерство внутрішніх справ Грузії. Основні структурні підрозділи: а) Департамент кримінальної

поліції, щонає спеціалізовані відділи, зокрема: Управління боротьби з майновими злочинами; Відділи з аналізу та кримінального розшуку. б) Територіальні поліцейські управління.

Правоохоронна система Грузії демонструє високий рівень ефективності в боротьбі з правопорушеннями проти власності, що є наслідком рішучих інституційних реформ, цифровізації процесів та акценту на прозорість. Україна має потенціал запозичити ці позитивні практики та адаптувати їх до власних умов, що сприятиме посиленню правопорядку та довіри громадян до поліції.

Як слушно наголошує О. Джуца, що зарубіжний досвід засвідчує, що для ефективної протидії організованій злочинності доцільно акцентувати механізм зміцнення державної системи руйнівного впливу на злочинність і створити соціальні механізми, які забезпечать усунення системоутворювальних чинників, що обумовлюють переваги організованої злочинності, а також подолання пріоритетів темпів еволюції мафії над темпами еволюції державних антикримінальних, антикорупційних структур [34, с. 19].

Висновок. Аналіз міжнародного та зарубіжного досвіду протидії кримінальним правопорушенням проти власності свідчить про надзвичайну різноманітність підходів, структур і практик, що використовуються різними державами для захисту майнових прав громадян, юридичних осіб та суспільства в цілому. Спільним для більшості правових систем є те, що правопорушення проти власності розглядаються як соціально небезпечні діяння, що підривають не лише економічну безпеку, а й стабільність правопорядку та довіру громадян до держави.

Отже, для України вивчення зарубіжного досвіду протидії кримінальним правопорушенням проти власності в умовах воєнного стану має надзвичайну практичну цінність. Зокрема, доцільно запозичити такі елементи: створення вузькопрофільних підрозділів поліції, які спеціалізуються на розслідуванні конкретних видів майнових злочинів; розширення використання цифрових технологій (аналітика, розпізнавання даних, відеоспостереження, кіберслідство); удосконалення правової класифікації майнових злочинів з урахуванням міжнародних підходів; розбудова системи відновного правосуддя для зменшення навантаження на судову систему та відшкодування шкоди потерпілим; активізація співпраці з міжнародними правоохоронними структурами для розслідування складних схем, пов'язаних з транскордонними правопорушеннями проти власності.

Список використаних джерел:

1. Тичина Д., Перцев Р. Зарубіжний досвід техніко-криміналістичного забезпечення розслідування кримінальних правопорушень в умовах воєнного стану. Протидія кримінальним правопорушенням в умовах воєнного стану : зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Кропивницький, 27 жовт. 2022 р.). Кропивницький, 2022. С. 26-31.
2. Крапивін Є., Белоусов Ю., Орлеан А. Допити в умовах воєнного стану: особливості фіксації інформації та необхідність змін до законодавства. <https://justtalk.com.ua/post/dopiti-v-umovah-voennogo-stanu-osoblivosti-fiksatsii-informatsii-ta-neobhidnist-zmin-do-zakonodavstva>.
3. Шевчишина К.П. Розслідування воєнних злочинів в Україні : дис ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Київ, 2024. 330 с.
4. Севрук В. Г. Протидія злочинам, що вчиняються організованими групами і злочинними організаціями, які сформовані на етнічній основі: теорія та практика: монографія. Київ: «Видавництво Людмила», 2022. 1092 с.
5. Павленко С. О. Зарубіжний досвід у сфері протидії політичній корупції. *Стан, проблеми та перспективи сучасної юриспруденції України в умовах євроінтеграції: правові та суспільні аспекти* : матеріали підсумк. наук.-теорет. Інтернет-конф. (Київ, 23 квіт. 2015 р.). Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2015. С. 138-139.
6. Кримінальний кодекс Чеської Республіки / Переклад на українську мову. О. В. Коротюк. К. : ОВК, 2020. 264 с.
7. Барановська Т.В. Концепція кримінально-правової протидії кримінальним правопорушенням проти економічної системи. Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук за спеціальністю 12.00.08 – кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право. Житомир, 2023. 507 с.
8. Кримінальний кодекс Швейцарії від 21.12.1937 р. станом на 28.02.2024. URL: https://www.fedlex.admin.ch/eli/cc/54/757_781_799/de.
9. Мартишко М. В. Аналіз зарубіжного законодавства щодо кримінальної відповідальності за умисне знищення чи пошкодження майна. Вісн. асоц. кримін. права / Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, ГО "Всеукр. асоц. кримін. права". – 2024. Т. 1, № 21. С. 151-164.
10. Думчиков М. О., Каріх І. В. Зарубіжний досвід протидії кримінальним правопорушенням проти власності вчиненому з використанням інформаційно-телекомунікаційних технологій. *Прикарпатський юридичний вісник*. Випуск 2 (49), 2023. С. 100-104.

11. Hefetz, I., Liptz, Y., Vaturi, S., & Attias, D. Use of AFIS for linking scenes of crime. *Forensic Science International*. 2016. № 262. e25–e27. URL: <https://doi.org/10.1016/j.forsciint.2016.03.003>.
12. Кримінальний кодекс Республіки Грузія від 22.07.1999 р. станом на 28.02.2024 р. URL: <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/16426?publication=260>.
13. Кримінальний Закон Латвії від 07.06.1998 р. URL: <https://likumi.lv/ta/id/88966-kriminallikums>.
14. Собкович О.В. Досвід країн Європейського Союзу щодо запобігання кримінальним правопорушенням у сфері страхування. *Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство»*. 2025. Вип. № 2. С.889-894.
15. Крижна В.В. Досвід правового регулювання діяльності правоохоронних органів в зарубіжних країнах. *Теорія та практика протидії злочинності у сучасних умовах* : матеріали Міжнародної науковопрактичної конференції (21 жовтня 2022 року) / упор. Л. В. Павлик, У. О. Цмоць. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2022. С. 195-199.
16. Кримінальний кодекс Литовської Республіки / переклад – К.В. Менченя; під ред. О.В. Коротюк. Київ: ОВК, 2021. 158 с.
17. Новіченко А. Вивчення зарубіжного досвіду партнерства поліції і населення та можливості його використання. *Європейські перспективи*. № 1. 2024. С. 158-165.
18. Кримінальний (Пенітенціарний) кодекс Естонської Республіки. URL: http://www.riigikantselei.ee/arhiiv/rto/pae/2005/pae_nr17_06-12-2005.pdf.
19. Кримінальний кодекс Угорщини. URL: <https://www.refworld.org/pdfid/4c358dd2.pdf>.
20. Codul penal al Republicii Moldova // Ministerul Justiției. URL: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=143535&lang=ro#.
21. Миргородський О.І. Запобігання шахрайству, вчиненого шляхом незаконних операцій з використанням електронно-обчислювальної техніки. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.08 – кримінальне право та криминологія; кримінально-виконавче право. – Науково-дослідний інститут публічного права, Київ, Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ МВС України, Дніпро, 2024. 256 с.
22. ΤΡΑΠΕΖΑ ΝΟΜΙΚΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ ΔΣΑ. URL: <https://www.ministryofjustice.gr/wp-content/uploads/2019/10/%CE%A0%CE%BF%CE%B9%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CF%8C%CF%82-%CE%9A%CF%8E%CE%B4%CE%B9%CE%BA%CE%B1%CF%82.pdf>.
23. Бусол О. Ю. Міжнародний досвід побудови та функціонування спеціалізованих органів з протидії високопосадовій злочинності (в контексті незалежності Державного бюро розслідувань в Україні). *Громадська думка про правотворення*. 2016. 14 (117). С. 9–23. URL: <http://nbuviar.gov.ua/>.
24. Андросович Л. Зарубіжний досвід протидії організованій злочинності у сфері фінансів та можливості його застосування в Україні. *Актуальні проблеми правознавства*. 2022. № 2 (30). С. 31-37.
25. The crime of computer fraud under the Italian Penal Code. URL: <http://www.legalsl.com/en/computer-fraud-italy.htm>.
26. Italian Penal Code. URL: <https://www.ojp.gov/ncjrs/virtual-library/abstracts/italian-penal-code-0>.
27. Томаневич Л. М., Рібун М. В. Протидія шахрайству у сфері туризму. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2013. № 2. С. 154–161.
28. Кузьменко А. С. Іноземна практика кримінальної відповідальності за шахрайство у туристичній сфері. *Протидія організованій злочинності і корупції в умовах збройного конфлікту: досвід та перспективи з нагоди 5-річчя створення Департаменту стратегічних розслідувань НПУ*: збірник матеріалів Міжнародної науковопрактичної конференції (м. Кропивницький, 04 жовтня 2024 року). Кропивницький: ДонДУВС, 2024. С. 179-182.
29. Кримінальний кодекс Королівства Іспанія. ОВК. 2017. 284 с.
30. Гумін О.М. Шахрайство у сучасному законодавстві деяких зарубіжних країн. *Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство»*. 2023. № 4. С. 456-460. <https://app-journal.in.ua/wp-content/uploads/2023/04/81.pdf>.
31. How fraud works in Spain. URL: <https://www.pineradelolmo.com/how-fraud-works-in-spain/>
32. Чайка І.М. Зарубіжний досвід кримінально-правової заборони шахрайства. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. № 5. 2022. С. 225-233.
33. Кримінальний кодекс Республіки Грузія від 22.07.1999 р. станом на 28.02.2024 р. URL: <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/16426?publication=260>.
34. Джужа О. Досвід зарубіжних країн у наступальній стратегії боротьби з організованою злочинністю. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2018. № 2 (16). С. 13-21. URL: <http://elar.naiu.kiev.ua/bitstream/123456789/13717/1/3.pdf>.

Дата першого надходження рукопису до видання: 23.07.2025

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 28.08.2025

Дата публікації: 29.09.2025.